

1. ชื่อสมุนไพร พิกุล (PIKUN)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mimusops elengi* L. ชื่อวงศ์ Sapotaceae
3. ชื่ออื่น แก้ว (ภาคเหนือ, เลย), ชางดง (ลำปาง), พิกุลเขา พิกุลเถื่อน พิกุลป่า, Bullet wood, Spanish cherry
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น สูง 8-15 เมตร ทรงพุ่มกลม แน่นทึบ เปลือกต้นสีน้ำตาลอมเทา แตกกิ่งจำนวนมาก ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ รูปรี หรือรูปขอบขนาน กว้าง 2-6 เซนติเมตร ยาว 7-15 เซนติเมตร ปลายแหลม โคนมน ขอบเป็นคลื่นเล็กน้อย

ดอก เป็นดอกเดี่ยว หรือออกเป็นกระจุกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง สีขาวนวลถึงสีเหลืองอ่อน กลิ่นหอมเย็น เมื่อโรยจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมสีน้ำตาล กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน มี 2 ชั้น ชั้นละ 4 กลีบ เรียงซ้อนสลับกัน สีสน้ำตาล มีขน ชั้นในขนาดเล็กกว่า สีอ่อนกว่า มีขน กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันมี 2 ชั้น ชั้นนอก 8 กลีบ ชั้นใน 16 กลีบ สีขาวนวลถึงสีเหลืองอ่อน

ผล แบบผลมีเนื้อเมล็ดเดียว แต่อาจพบมี 2 เมล็ดได้ รูปคล้ายรูปไข่ กว้าง 1.5-2 เซนติเมตร ยาว 2-3 เซนติเมตร เมื่ออ่อนสีเขียว มีขนสั้นนุ่มปกคลุม สุกสีแดงหรือสีแดงอมสีส้ม เนื้อในสีเหลืองอมสีส้ม รสหวานอมฝาด

เมล็ด รูปรี แบน กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาว 1.5-2 เซนติเมตร หนา 3-5 มิลลิเมตร สีดำ แข็ง ผิวเป็นมันวาว

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ดอกบานแห้งทั้งดอก

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่า พิกุลมีรสหอมเย็น สรรพคุณบำรุงหัวใจ แก้ไข้จับ แก้ไข้หมดสติ แก้ไข้เพ้อคลั่ง แก้อ่อนเพลีย แก้ลม แก้โลหิต แก้เสมหะ แก้อ่อนใน แก้ปวดหัว แก้เจ็บคอ

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

รายงานการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่า สารสกัดดอกพิกุลมีฤทธิ์ขับปัสสาวะในสุนัข โดยออกฤทธิ์ต่อเนื้อเยื่อพาเรนไคมาของไต (renal parenchyma) คล้ายกับยาขับปัสสาวะชนิดอื่น เช่น อะเซตอะโซลามีด์ (acetazolamide) และฟิวโรซีไมด์ (furosemide)

8. สารสำคัญ

พิกุลมีน้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) ประกอบด้วย ฟีนิลเอทิลแอลกอฮอล์ (phenylethyl alcohol) ยูจีนอล (eugenol) เมทิลซินนามेट (methyl cinnamate) 2-ฟีนิลเอทิลเบนโซเอต (2-phenylethylbenzoate) ไทรโคเซน (tricosane) 2,6,10,15-เททระเมทิล เฮปตาเดเคน (2,6,10,15-tetramethyl heptadecane) เพนทาไตรคอนเทน (pentatriacontane) เฮปทาโคเซน (heptacosane) และไตรอะคอนเทน (triacontane)

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้เป็นพืชประจำถิ่นของประเทศอินเดีย ศรีลังกา และคาบสมุทรมลายู ปัจจุบันมักปลูกเป็นไม้ประดับทั่วไป

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่สวนทั่วไป สวนป่า สวนผลไม้ทั่วไป ป่าเบญจพรรณ ป่าละเมาะ
- ภาค ทั่วทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ทุกจังหวัดของประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นเมืองทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม้ใช้ทำเป็นอาหาร (แต่ผลสุกรับประทานได้)

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด พิกุลจะมีผลคล้ายละมุดแต่เล็กกว่าขนาดกว้าง 1.5 เซนติเมตร เมื่อสุกจะมีสีส้ม เราจะนำผลไปแช่น้ำให้เน่าแล้วล้างเอาแต่เมล็ดออกมาเพาะลงถุงเพาะชำได้เลย โดยการผสมกับปุ๋ยคอกและมะพร้าวสับและนำเมล็ดพิกุลกดลงไป กลางถุง ฝัง 1 เมล็ด ประมาณ 20 – 30 วัน พิกุลจะงอกเป็นต้นอ่อน พอสุงประมาณ 30 เซนติเมตร ลงปลูกต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูกาล แต่นิยมปลูกฤดูฝนในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน ปลูกโดยการขุดหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก ระหว่างหลุมประมาณ 4 – 5 เมตร
- วิธีการปลูก เมื่อต้นกล้าอายุประมาณ 6 – 12 เดือน พร้อมทั้งจะลงปลูกได้ นำไปปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ โดยการปลูกแล้วกลบดินพูนโคน ปักไม้ช่วยพยุงต้นแล้วผูกเชือกให้เรียบร้อย นำฟาง หรือหญ้าแห้งปักโคนต้น แล้วรดน้ำให้ชุ่ม

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยเมื่อปลูกรองก้นหลุมไปแล้ว จะใส่อีกครั้งเมื่อพิกุลอายุ 6 เดือน หลังจากปลูก หรือใส่ปุ๋ยปีละ 2 ครั้ง พร้อมการพรวนดินและกำจัดวัชพืช
- การให้น้ำ พิกุลเป็นพืชทนแล้งพอสมควร ควรให้น้ำระยะแรก ถ้าเป็นฤดูฝนปล่อยให้ตามธรรมชาติได้
- การกำจัดวัชพืช ควรกำจัดวัชพืช ทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู พิกุลไม่ค่อยมีโรคและแมลงศัตรูพืช

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว ปลูกได้ทุกฤดูกาล แต่นิยมปลูกในฤดูฝนในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- วิธีการเก็บเกี่ยว พิกุลจะออกดอกเมื่ออายุ 4 – 5 ปี หลังจากดอกบาน 1-2 วัน ดอกจะร่วงหล่น เมื่อจะเก็บเกี่ยวต้องเอาผ้าใบ หรือแสลนพลาสติกไปรองที่โคนต้น
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว หลังจากได้ดอกพิกุลมาแล้ว นำมาคัดเอาเศษใบไม้กิ่งไม้ออก และนำไปตากแดด 4 – 5 วัน ดอกพิกุลจะแห้ง แล้วนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้พิกุลแห้งมาแล้ว บรรจุใส่ถุงพลาสติกมัดปากให้แน่นแล้วส่งจำหน่ายต่อไป หรือเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

ดอกพิกุลแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 180-300 บาท